

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Práce s literárním textem Karla Poláčka

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Lea Zálišová.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje
Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod

1. Ze kterého díla Karla Poláčka pochází tento výňatek?

Bylo nás pět

2. Určete literární druh a žánr tohoto díla.

Epika – humoristická próza, dílo na pomezí novely a románu.

3. Určete čas a prostor děje této knihy.

Děj se odehrává ve 20. letech 20. století (postava starého Zilvara – narážka na 1. sv. válku, válečný invalida, mrzák, válečný hrdina končí v chudobinci), v příběhu nás autor zavádí do maloměsta (do rodného Rychnova nad Kněžnou).

4. Kdo je vypravěčem, jakou formu vypravování autor zvolil?

Dílem nás provází dětský vypravěč – Péťa Bajza, je použito ich formy.

5. Jak je vytvořena kompozice tohoto díla?

Dílo nemá ústřední zápletku, kompozici tvoří jednotlivé příhody, viz. jedna z nich je ve výňatku, mezi další lze uvést hašení požáru, koupání v rybníku, klukovské války, návštěva biografu, příjezd cirkusu atd.

6. Charakterizujte postavy z výňatku a doplňte je o zbývající členy klukovské party.

Pan Zilvar – válečný invalida, žije se svým synem v chudobinci, má autoritu mezi ostatními žebráky, má dřevěnou nohu.

Mladý Zilvar – pyšný na svého otce, klasický klukovský uličník, mezi kluky má velké slovo.

Vypravěč Petr Bajza – člen party, rošťák, který si rád hraje na slušného.

Bejval Antonín – má zájem kamarádit s Bajzou a Zilvarem, snaží se je získat svým vychloubáním.

Další hoši z party: Éda Kemlink a zbožný Čeněk Jirsák

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Lea Zálišová.

7. Pro Karla Poláčka je charakteristický jeho literární jazyk. Vyhledejte v textu:

Obecnou češtinu – babka, porád, chromajzl, děsně, s žebrotou je utrum

Nářeční prvky - polecajta

Knižní výrazy – ostávají, jest, pravil, tázal

Školské fráze – přehnané používání spojek: jelikož, pročez

Slang party – kulit vočadla

8. Ve které době tato kniha vznikala. Co víte o okolnostech vzniku díla?

Kniha vznikla za 2. světové války, Poláček ji napsal v době, kdy očekával předvolání do židovského transportu, vyšla až posmrtně v roce 1946.

9. Zařadte toto dílo do kontextu tvorby Karla Poláčka.

K. Poláček by znám jako redaktor Lidových novin, fejetonista, soudnickář a autor humoristických próz. Napsal např. Muži v offsidu, Dům na předměstí, Hostinec u kamenného stolu, Okresní město.

10. Jedná se o dílo s autobiografickými prvky?

Ano, autor se zachytil do postavy vypravěče Pétí Bajzy.

UKÁZKA¹:

V chudobinci ostávají také almužnice a ty vždycky večer počítají, co si za den vyprosily, a pak se hádají. Když se moc hádají, tak to pan Zilvar nemůže vydržet, i odepne si nohu a hodí ji po těch babkách a ony se pak přestanou hádat. Zilvar se chlubil, že jeho tatínek jest nad všechny žebráky postavený, jelikož si nejvíc vyprosí, takž ho ostatní musejí poslouchat. A v noci moc kašle, poněvadž má sraženou krev. To povídal a byl moc hrdý.

Já jsem tu nohu pořád chtěl, jenom kdybych si mohl na ni šáhnout, a Zilvar pravil: "Jenom počkej, až tatínek usne, tak mu tu nohu odundám a můžeme si hrát."

Tak se tedy stalo, a když pan Zilvar spal, tak mu nohu odepjal a já jsem byl velice rád. Potom jsme si hráli na žebrotu a já dělal chromajzla. A Zilvar byl lidi. Já jsem chodil a prosil jsem lidi o boží dárek a Zilvar byl jednou ten, co dá, podruhé ten, co nedá. Nejlépe uměl dělat toho, co nedá. Když dělal milostpána, co má na dveřích tabulku "Přispívá na místní chudé", tak se vždycky nafoukl, děsně koulel očima a mluvil: "Vy lumpe, kdybyste šel raději pracovat," nebo: "Jděte si spánembohem, je vás tu moc." Nebo dělal polecajta a říkal: "Ty obejdo, už jsem tě dvakrát napomenul, hybaj, ať zmizneš, ať to nemusím opakovat, nebo půjdeš se mnou." A pak mne sebral a vedl na obec.

To byla hra! Nám se to děsně líbilo a pan Zilvar spal a hlučně kašlal. Když jsem o tom povídal Bejvalovi, tak nám velice záviděl a pravil, že by si s námi chtěl taky hrát.

Já jsem odvětil: "To já nevím, to podle toho."

On však horlivě o to stál, že prý by se chtěl jenom podívat, jestli to děláme dobře.

Já jsem pravil, aby byl bez starosti, že Zilvar musí dobře vědět, jak se žebrota dělá, jelikož jeho tatínek jest první žebrák v městě.

Bejval se ptal, jestli se stavíme na kořauku, když si něco vyprosíme. Já jsem pravil, že ne, a on pravil, že to je chyba.

Pak se tázal, jestli hrajeme na nějaký nástroj, a když jsem pravil, že ne, tak on pravil, že je to druhá chyba.

Pročež jsem mu pravil, aby přišel taky do chudobince, on na to řekl, že přijde a že nám ukáže, jak se dělá žebrota, a že celého pana Zilvara strčí do kapsy s tou jeho žebrotou a že pan Zilvar bude kulit vočadla, jaký jest Bejval správný žebrák. Vůbec se děsně vychloubal a to se mně nelíbilo.

Avšak když jsme přišli do chudobince, tak nám Zilvar řekl, že je s žebrotou utrum, jelikož pan Zilvar na to přišel, že mu Zilvar bere nohu, on řval, že nedovolí, aby se s jeho nohou šeredilo, a Zilvara párkrát natřel. A pak si vzal nohu a šel prosit.

¹ POLÁČEK, Karel. *Bylo nás pět*. Nakladatelství Franze Kafky, 2001. 205 s. ISBN 808584477X.